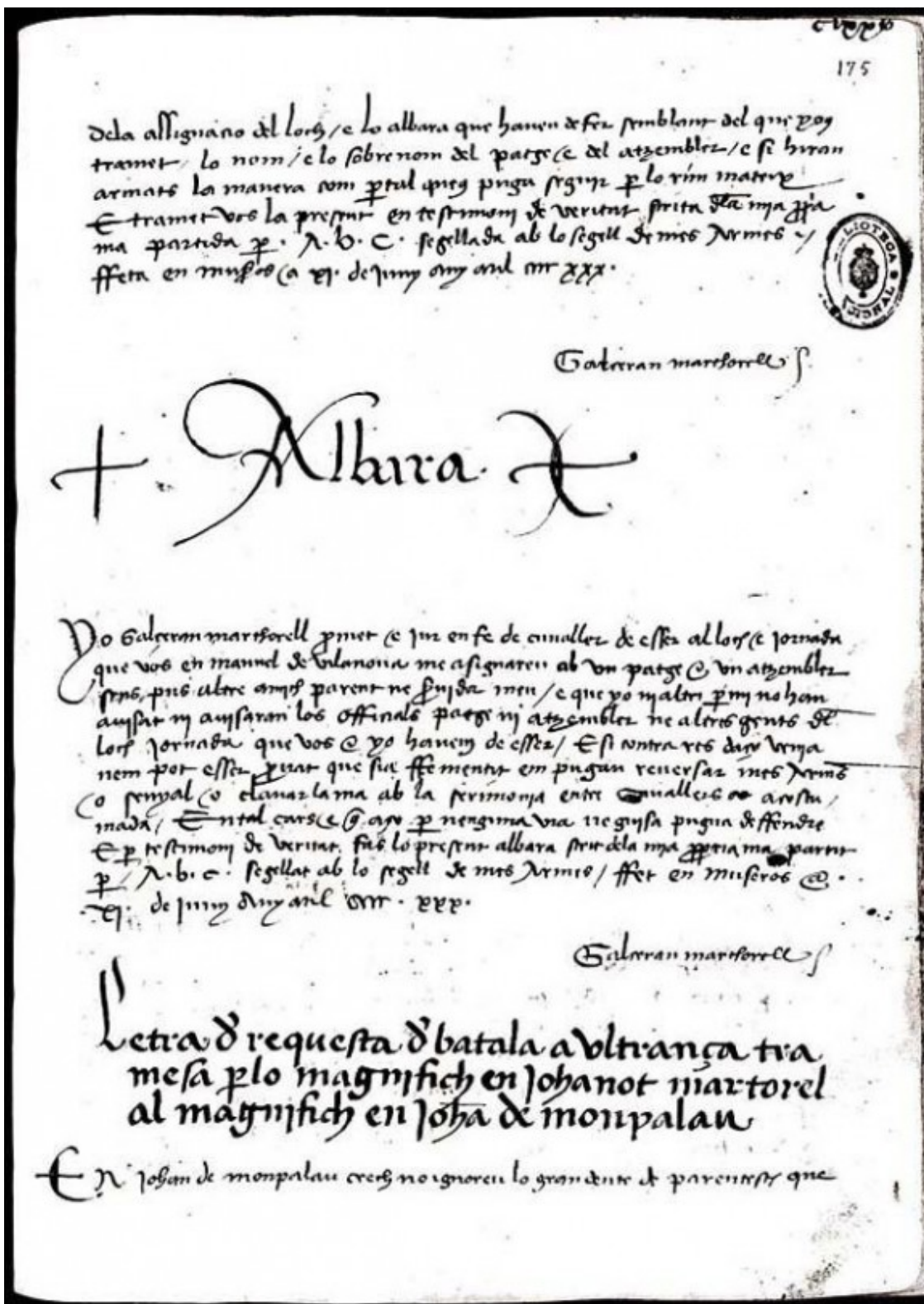

Lletres de batalla

Joanot Martorell, futur autor de «Tirant lo Blanc», acusa Joan de Montpalau d'haver seduït la seva germana, i el desafia a un combat singular

Joanot Martorell i Joan de Montpalau eren cosins i amics, fins que Montpalau va seduir la germana de Martorell. La primera lletra de batalla de Martorell comença quan la seducció ja ha derivat en relació carnal. Montpalau nega haver promès el casament a Damiata Martorell, però reconeix implícitament la realitat de la relació física. I Joanot Martorell el repta a una batalla a ultrança, és a dir, a mort.

Us oferim un extracte de la correspondència entre Joanot de Martorell i Joan de Montpalau, adaptada per Joan-Lluís Lluís i publicada per Editorial Barcino (<http://www.editorialbarcino.cat/>) dins la col·lecció «Tast de Clàssics» (<http://www.editorialbarcino.cat/index.php/colleccions-barcino/tast-de-classics.html>) ».

1. LLETRA DE DESAFIAMENT A UNA BATALLA A ULTRANÇA TRAMESA PEL MAGNÍFIC JOANOT MARTORELL AL MAGNÍFIC JOAN DE MONTPALAU

Joan de Montpalau,

Crec que no ignoreu el fort lligam de parentiu que teniu amb mi i amb tots els meus germans, atès que som fills de cosins germans, ni la gran i sòlida amistat que manteníeu amb el meu pare i amb tots nosaltres. I així, per aquest lligam de parentiu i d'amistat, cada vegada que veníeu a casa del meu pare, que ara és casa meva, confiàvem que hi veníeu com a parent i amic. Per això totes les portes us eren obertes, ja que cap de nosaltres no es malfiava gens de vós, i ningú no pensava que poguéssiu mai ordir o preparar cap acte vergonyós o malvat contra nosaltres ni a casa nostra. Però fa poc, anant i venint vós sempre lliurement en aquesta casa, amb tota sol·licitud, vau prometre i jurar prendre la meva germana Damiata per esposa i que les noces es farien en un termini breu, la qual cosa fins ara no s'ha produït. És més, en l'entremig, venint a casa nostra aprofitant-vos de la promesa de prendre la meva germana per muller, i de la seva confiança en l'amistat, el parentiu i el jurament fet per vós, i que aquesta promesa era feta amb lleialtat i corresponia a un propòsit veritable, heu enganyat la meva germana amb deslleialtat i maldat, i us heu convertit en lladre del seu honor i del meu. Pensava que no seríeu tan deslleial ni malvat, però heu estat prou deshonest per tacar-la i deshonrar-la, sense respectar ni Déu, ni el vostre honor, ni la fe que teníem en vós a casa del meu pare, que ara és casa meva.

I per tal que una maldat i una deslleialtat com les que heu comeses no quedin sense càstig, si negueu tot el que he afirmat fins ara, jo que, amb tota sol·licitud, vull situar-me plenament sota el judici de Déu, el qual mostra el seu gran poder en actes com aquests, us ofereixo de combatre a tota ultrança. Serà el meu cos contra el vostre, a peu o a cavall, de la manera que m'indiqueu, atès que anirem armats de la mateixa manera, amb armes defensives i ofensives, o desproveïts d'armes defensives. I, si voleu ocupar-vos de la recerca del jutge, us deixaré quatre o sis mesos per tal que el trobeu, cristià o infidel, i no n'hi haurà cap que jo tingui per sospitós. Si el trobeu, haurà de ser algú que ens garanteixi una plaça segura per combatre i que deixi que la nostra batalla vagi fins al final, combatent vós i jo tant i tan llargament i durant tants dies com calgui, fins que un de nosaltres dos mori o sigui vençut. [...]

I si això no us satisfà o no voleu assumir el càrrec de cercar i trobar el jutge amb totes les condicions escrites més amunt, seré content de cercar-ne un, tant i tan llargament com calgui fins que l'hagi trobat, cristià o infidel, i que ens garanteixi una plaça segura amb les condicions ja exposades. [...]

2. RESPOSTA DE JOAN DE MONTPALAU A LA PRIMERA LLETRA DE JOANOT MARTORELL

Joanot Martorell,

Per l'intermediari de Desirós, patge del molt il·lustre senyor l'infant don Enric, he rebut la vostra lletra, partida per ABC, signada per la vostra mà i segellada amb el segell de les vostres armes a València el 12 de maig d'aquest any.

I us responc que estic meravellat de veure com, pensant tan poc en el vostre honor i mentint per la vostra gola, m'increpeu dient que jo hauria promès i jurat que prendria per esposa na Damiata, germana vostra, i que m'hi casaria en un termini breu. I, com que d'aquests fets se'n parlarà després, per ara no cal insistir-hi, sinó posar-hi fi amb poques paraules, per això afirmo que tantes vegades com heu dit o direu que jo vaig jurar de prendre per esposa la vostra germana Damiata, tantes vegades heu mentit i mentireu per la vostra gola.

I, ja que sobre aquest fet em repteu amb insistència a combatre, en resposta al vostre desafiament i defensant el meu honor, ho accepto. I estaré satisfet que us encarregueu de

cercar el jutge, tal com ho proposeu en la vostra lletra, i que l'hàgiu de trobar en un termini de sis mesos, amb les condicions i disposicions que conté la vostra lletra. Jo, si Déu ho vol, compareixeré davant d'aquest jutge després que m'hagi atorgat el temps convenient i el salconduit necessari.

I com que ho deixeu a la meua voluntat, perquè em pertoca a mi decidir-ho com a desafiat, us dic que tindrem una batalla a cavall, el qual cavall serà armat amb cobertes d'acer, i durà al cap un casc d'acer, una sella de corser acerada amb les ales que se solen portar a la guerra, sense altre artifici, i amb els estreps deslligats. Armes defensives: cuirasses sense cap artifici, de vint-i-cinc lliures de pes; arnès de cama i de cuixa tal com es porten a la guerra; guardabraços sense guardes ni cap altre artifici, tal com es porten a la guerra; amambraços i manyoples sense guardes ni cap altre artifici, com es porten a la guerra; barreta amb una bavera, sense cap artifici. Armes ofensives: dues espases, una de sis pams de llarg amb empunyadura i fulla, com es porten a la guerra, i l'altra de quatre pams amb empunyadura i fulla; una llança de catorze pams, amb la fulla d'un pam i mig, i el gruix segons la conveniència de cadascun de nosaltres, sense cap artifici, sempre que les llances amb la fulla facin catorze pams. [...]

Cartell de Manuel Boix.

3. SEGONA LLETRA DE JOANOT MARTORELL A JOAN DE MONTPALAU

Joan de Montpalau,

Per Desirós, patge del molt il·lustre senyor l'infant don Enric, he rebut una lletra vostra, partida per ABC, signada per la vostra mà i segellada amb el segell de les vostres armes a València el 16 de maig d'aquest any.

Amb aquesta lletra responíeu a la primera lletra que us vaig trametre i ara em toca dir-vos que estic molt meravellat de veure com vós, oblidant el vostre honor, no heu considerat oportú reconèixer o negar els greuges i els crims tan lleigs que heu comès i dels quals jo us acusava en la meua primera lletra. Uns crims que, juntament amb el jurament, constituïen el fonament del meu desafiament i de la nostra batalla. De greuges i crims com aquests, qualsevol cavaller o gentilhome ha d'excusar-se'n i defensar-se'n; però vós, sense més, heu respost negant haver fet el jurament de prendre la meua germana per muller i de casar-vos-hi en breu termini, i heu ignorat tant els vostres greuges i crims com el vostre honor. I, per defensar-vos-en, accepteu la batalla i decidiu que es farà a cavall i amb certes armes, tal com llargament ho exposeu en la vostra lletra. I em doneu la responsabilitat de cercar el jutge en un termini de sis mesos, amb les condicions i disposicions contingudes en la meua primera lletra. Ara bé, ja que heu triat les armes i decidit que la batalla es faria a cavall, també hauríeu hagut de prendre la responsabilitat de cercar el jutge amb les condicions i disposicions exposades en la meua primera lletra.

Per no perdre temps i posar fi a tanta xerrameca, jo, en nom de Nostre Senyor Déu vencedor en totes les batalles, de la gloriosa Nostra Senyora, la seva mare, i del benaventurat cavaller sant Jordi, estaré satisfet, en haver-vos desafiat, de poder combatre-us a cavall, amb les armes que heu triat. I que sigui pels greuges i crims vostres que us he retret, i en particular per la vostra deslleialtat i la vostra maldat, tal com ho he exposat llargament en la meua primera lletra. I així mateix estaré satisfet de cercar amb diligència un jutge, fins a trobar-lo en un termini de sis mesos, amb les condicions i disposicions exposades en la meua primera lletra, és a dir, que si el jutge que trobés no ens deixés combatre contínuament i durant tants dies com calgués fins que un de nosaltres dos romangués mort o vençut, se m'aplicarien les penes exposades en la meua primera lletra. [...]

4. RESPOSTA DE JOAN DE MONTPALAU A LA SEGONA LLETRE DE JOANOT MARTORELL

[...] **I si nego els fets dels quals vós, mentint per la vostra gola**, m'heu acusat, afirmant que jo hauria fet la promesa i el jurament de prendre per muller na Damiata, germana vostra, i de casar-m'hi en un termini breu, ni vós ni ningú no se'n pot sorprendre, atès que m'empara el dret d'armes. I així, si voleu portar a execució aquest desafiament, jo estaré content, com a desafiat, de seguir-vos, tal com exposo en la meua primera lletra. I si no teniu prou temps per trobar un jutge amb les disposicions i condicions que em vau exigir en la vostra primera lletra, us deixaré dos mesos més, i així en tindreu vuit. I si en vuit mesos no l'heu trobat, aleshores la culpa serà vostra i del vostre honor. Atès que si amb tanta presumpció i tossuderia heu volgut i heu declarat que el jutge de la nostra batalla sigui trobat amb les disposicions i condicions contingudes en la vostra primera lletra, no us hauria de costar trobar-lo. I si no és així, el vostre honor i la vostra fama n'hauran de suportar el pes.

5. TERCERA LLETRE DE JOANOT MARTORELL A JOAN DE MONTPALAU

[...] **I per demostrar que el vostre parlar no és veraç**, no m'excusaré, sinó que em referiré a les lletres que us he tramès, gràcies a les quals aquells qui les llegiran o les escoltaran entendran que jo no em desvio gens del meu primer propòsit, és a dir, dur a terme el nostre combat. Que la meua voluntat no ha canviat gens, tot i que vós afirmeu el contrari, també ho demostren aquestes lletres. Les paraules impròpies no pertorbaran la nostra batalla, atès que la retòrica és més de notaris que de cavallers, i per això en les meves lletres no hi trobareu cap rastre de retòrica. Tan

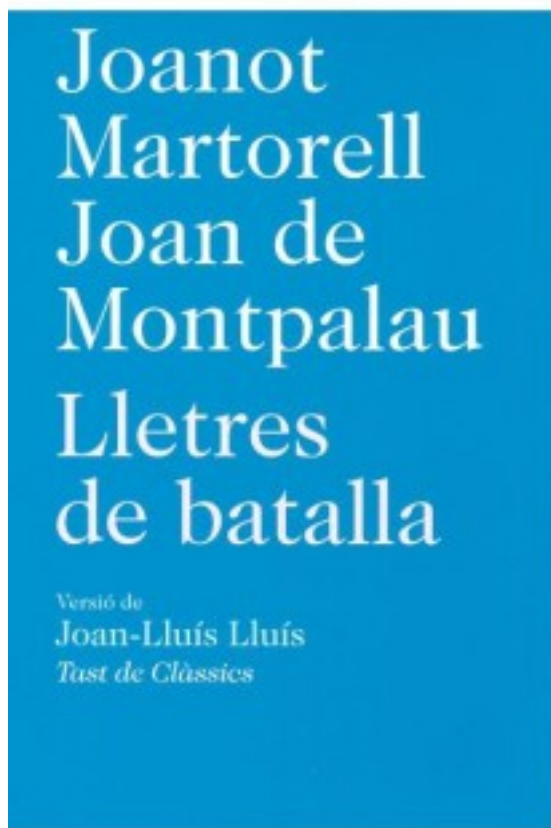
sols desitjo aconseguir el meu fi, i vull fer-ho sense faltar al meu honor ni a la meva fama, al contrari del que vós heu fet, suportant i sofrint les meves acusacions sense respondre als fets i als crims tan lletjos que heu comès. Fent veure que us aferreu al jurament, tan sols proveu d'amagar els fets i els crims damunt dits amb denegacions i paraules vils, i preteneu que vull posar entrebancs a la nostra batalla per tal que no tingui lloc. Si fos així, podríem dir que entre nosaltres hi ha una disputa, una altercació o un litigi més que un desafiament; amb els actes, però, n'hi haurà prou per distingir el vostre parlar mentider de la meva bona intenció. [...]

A partir d'ara, doncs, com que hem acordat batallar, poso fi a les meves lletres, ja que he entès que, si no, segons la lògica dels vostres escrits, aquest cas no s'acabaria mai. Continuaré dedicant els meus dies a cercar amb diligència el nostre jutge amb les disposicions i condicions que us vaig exposar en la meva primera lletra, és a dir, que si el jutge no deixés que la nostra batalla arribés fins al punt que un de nosaltres dos romangués mort o vençut, jo hauria de sofrir les penes ja esmentades. I per no continuar debatent quin de nosaltres ha de seguir l'altre, com que no heu volgut prendre la responsabilitat que us tocava per dret d'armes, i que jo us havia ofert, i com que no vull perdre temps, sinó al contrari, acabar de seguida amb el meu desafiament, sense allargar més el termini prenc la responsabilitat, que el dret d'armes m'atribueix, com a desafiador, de trobar el jutge. [...]

6. RESPOSTA DE JOAN DE MONTPALAU A LA TERCERA LLETRA DE JOANOT MARTORELL

[...] **En la vostra lletra dieu moltes ximpleries que embruten el vostre honor**, com ara que jo, en callar, hauria donat per vertaderes les vostres ximpleries. Quan arribeu a entendre tant les vostres lletres com les meves, us adonareu que és tot el contrari. Heu de saber que per molt que us hi esforceu no podreu fer-me acceptar allò que no puc acceptar, ni refusar allò que he d'acceptar; i molt menys amb les vostres lletres forassenyades i indiscretes.

Esperaré la vostra resposta durant cinc dies, i afirmo que, si d'aquí a cinc dies no m'escriuiu per tal que ens posem d'acord, ja no us escriuré ni acceptaré cap lletra vostra sobre aquests fets. [...]

Joanot Martorell i Joan de Montpalau

«Lletres de batalla (<http://www.editorialbarcino.cat/index.php/lletres-de-batalla.html>) »

Versió de Joan-Lluís Lluís

TAST DE CLÀSSICS, 7

Primera edició: juny 2014

© de l'adaptació i de la introducció,

Joan-Lluís Lluís, 2014

Reservats tots els drets d'aquesta edició:

EDITORIAL BARCINO, S. A.

«Tast del Tast» us convida a degustar la col·lecció «Tast de Clàssics», que ens permet gaudir dels grans autors i dels títols més destacats de la literatura catalana antiga des d'una sensibilitat contemporània. Escriptors i poetes actuals adapten les paraules del passat per fer-les més presents que mai.